

Juan Pedro Aparicio: «La 'Castispanya' ha perjudicat Lleó»

L'escriptor i assagista explica les raons dels lleonesos que propugnen separar-se de Castella i defensa les arrels històriques del regne lleonès

Juan Pedro Aparicio intervenint en una taula rodona. | JPA

Lleó també existeix. L'Ajuntament de la capital va votar el 27 de desembre passat una moció -amb els vots de la Unió del Poble Lleonès, el PSOE i Podem- que demanava la separació de la Regió Lleonesa de la comunitat de Castella i Lleó. La notícia va sorprendre i va posar l'atenció sobre un altre dels conflictes territorials d'Espanya. En pocs dies, diversos municipis s'han afegit a la petició, que ha posat dels nervis els defensors de l'Espanya unitarista i la dreta política.

Hem entrevistat l'escriptor Juan Pedro Aparicio, un referent de la cultura lleonesa, autor de llibres elogiats per la crítica, com *Retratos de ambigü* (Premi Nadal 1988) o el més recent *Nuestro desamor a España* (Premi Jovellanos d'Assaig). Un altre dels seus títols, *El Transcantábrico, crónica de un viaje en el tren hullero*, va propiciar el naixement del tren turístic del mateix nom. Aparicio explica en aquesta conversa les raons del poble lleonès i escomet contra el que anomena *Castispanya*, tot i marcar distàncies envers el conflicte a Catalunya, que veu molt diferent, tot i compartir la crítica envers l'Espanya *orteguiana* de marca castellana.

- Què està passant a Lleó?

- Simplement, que des de l'Ajuntament de la capital lleonesa s'ha reivindicat el dret constitucional, com a regió històrica d'Espanya, a una autonomia pròpia, una cosa que li va ser negada en el seu dia a la província de Lleó en una maniobra molt poc democràtica de l'aleshores

ministre Rodolfo Martín Villa. Han passat quasi quaranta anys i la ferida continua oberta.

- Quines províncies formen el País Lleonès?

- A la mort de Franco la regió lleonesa estava formada per Lleó, Zamora i Salamanca. Però el millor coneixedor de la nostra realitat, Julio Caro Baroja, estudiava Lleó en un mateix capítol amb Astúries i Santander, mentre que el dedicat a Zamora i Salamanca el titulava *Les províncies castellanitzades del Regne de Lleó*.

"No acceptem que per ser espanyols hàgim de deixar de ser lleonesos"

- Se senten ofegats en la seva personalitat?

- Malgrat que Buenaventura Durruti va ser batejat en la meua mateixa parròquia, el lleonès és en general un espanyol poc conflictiu. Tot i que de fortes arrels històriques, s'ha integrat amb fermesa en la nació espanyola. El problema és que no s'accepta de bon grat que per ser espanyol hagi de deixar de ser lleonès, a canvi de l'impossible híbrid castellanolleonès. I a aquest objectiu s'han dedicat amb tenacitat i profusió de despeses les instàncies oficials, provocant en la societat lleonesa justament la reacció contrària, donant peu al naixement d'associacions culturals de tot tipus dedicades a l'exaltació del que és propi, de manera que ara la capacitat de resistència a aquesta imposició és més forta que fa quaranta anys. Una cosa que es comença a veure també a Zamora i en menor mesura a Salamanca.

- Són un cas més de l'Espanya buidada?

- No ho érem, però ja ho som. Hi ha diversos factors a tenir en compte. Una autonomia regida per criteris centralistes amb un egoisme molt marcat. Una crisi econòmica pròpia, accentuada per la integració a la Unió Europea que ha privilegiat els productes mediterranis, en detriment principalment de l'agricultura de tipus continental i de la ramaderia de muntanya, i per últim el declivi de la mineria del carbó. La sensació és que a Lleó se l'ha estat deixant morir sense que cap acció política hagi tractat ni tan sols de pal·liar la crisi. És com si al malalt que tinguéssim a casa, en lloc de donar-li els millors aliments per a la seva curació, li anéssim privant poc a poc dels que ja se li donaven.

- Castella ha desvirtuat Espanya?

- No m'atreveixo a culpar els castellans d'això. Veient com els ha anat, immersos com estan a l'Espanya buidada, no sembla que els hagi mogut l'egoisme. Crec que han estat igualment víctimes d'una concepció equivocada de la vida nacional. Joan Margarit, en una entrevista de Nació Digital, afirma que Espanya és franquista des del segle XV. Jo aniria encara una mica més enrere, al segle XI, quan Alfons VI de Lleó, a qui els textos oficials sempre esmenten com de Castella, pren el regne musulmà de Toledo, comproment-se a respectar l'aljama i els drets dels islamites mitjançant un fur propi. El papa Gregori VII, fundador de l'absolutisme a l'Església de Roma, li ho impedeix. L'aljama, que és la mesquita principal, es converteix en catedral i els musulmans no obtenen el seu fur. Aquí comença el declivi del regne de Lleó, ja que aquest Alfons que s'havia proclamat emperador de les dues religions, la cristiana i la musulmana, xoca amb la idea croada del papado, que necessita d'un campió que executi la seva política a Espanya. El busca i el troba.

"El regne de Lleó va ser absorbit per Castella, campiona del papat i del catolicisme de croada"

- És una inflexió històrica?

- Ho és. D'aquí que el regne de Lleó sigui absorbit per Castella, campiona del papat i des d'aleshores del catolicisme de croada. D'aquí que l'últim rei de Lleó, Alfons IX, sigui excomunicat per tres cops amb pena d'interdicte per al regne i que el seu fill, quan enganya el seu pare per ser proclamat rei de Castella i posteriorment, en obscura maniobra, rei de Lleó, sigui elevat als altars per aquesta mateixa Església que va reprovar el seu pare. Això pot semblar confús, per això em remeto al meu llibre *Nuestro desamor a España: cuchillos cachicuernos contra puñales dorados*, que va merèixer el Premi Internacional d'Assaig Jovellanos, atorgat per un jurat que es va atrevir a anar a contra-corrent del pensament oficial, com ara ha fet l'alcalde de Lleó i els regidors que li han donat suport.

- Se senten víctimes del nacionalisme castellà?

- No exactament. Crec que hem estat perjudicats per aquesta concepció d'Espanya que jo anomeno *Castispanya*, allò que deia Ortega y Gasset que només caps castellans són capaços de concebre Espanya. Una idea que va trobar força entusiasme en bona part de la societat espanyola, de manera que el Cid, un personatge molt poc exemplar, es va convertir en heroi nacional amb el qual Franco agradava de comparar-se i també Aznar va arribar a fotografiar-se disfressant-s'hi.

"El Cid, personatge poc exemplar, es va convertir en heroi nacional amb el qual Franco es comparava i Aznar s'hi disfressava"

- El que alguns anomenen Projecte Lleó i el procés sobiranista a Catalunya són casos molt diversos. Però creu que comparteixen alguna inquietud?

- Em costa de veure. Segons la meua manera de veure, els nacionalismes identitaris tenen un dèficit d'empatia. El lleonès, en general, té empatia amb tots els seus conciutadans, vinguin d'on vinguin. Tot i ser de caràcter greu i fins i tot aspre, s'integra molt bé en qualsevol societat. Crec fins i tot que el lleonès hagués acceptat qualsevol autonomia mixta, fins la més discutible, si s'hagués fet per raons de pura sinergia econòmica per millorar el benestar dels ciutadans. I no ha estat així. Com a prova hi ha el terrible declivi patit després de quaranta anys d'unió forçada amb Castella. Totes les autonomies van prendre una deriva identitària, contagiades pels casos basc i català, i es van omplir de noves banderes, d'històries i de mites a l'estil de Sabino Arana, o del Cid Campeador, en el cas de la castellanolleonesa, que han provocat un rebuig general en el ciutadà de Lleó, que té unes arrels històriques molt evidents. Estan a la vista en alguns dels seus impressionants monuments medievals, com el panteó de reis de Sant Isidor.

- El nou escenari polític a Espanya, amb el primer govern de coalició d'esquerres, amb una presència destacada de forces perifèriques, considera que pot ser una inflexió positiva per resoldre algun dels problemes de fons que arrossega l'estat?

- Tinc molt poca confiança en els polítics, siguin del signe que siguin. En lloc de resoldre els nostres problemes, s'han dedicat a crear-ne de nous. Mai m'ha caigut malament la gent d'Esquerra Republicana però he deixat de creure també en la república. No hi ha hagut president de govern espanyol que no hagi deixat el seu mandat gairebé a cops de pedra, des de Suárez a Zapatero, passant per Felipe González o Mariano Rajoy? Si en lloc de primers ministres, com més pròpiament haurien de ser anomenats, haguessin estat caps d'estat, els nostres problemes encara serien més grans. Així que a la meva edat i com a mal menor, em conformo amb la monarquia, que és per altra part el règim dels països europeus que més estabilitat i benestar està donant als seus ciutadans.